

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INKLYUZIV TA'LIMNI TASHKIL QILISHDA PEDAGOGIK ASOSLAR

Xamidova Zarina Iskandar qizi

Termiz davlat pedagogika institute

Boshlang'ich ta'limda matematika va ona tili kafedrası o'qituvchisi

Xamidovazarina838@gmail.com

+998936170703

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich ta'limda inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari yoritilgan. Unda inklyuziv ta'lim tushunchasi, uning ahamiyati hamda boshlang'ich sinf o'quvchilarining individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, differensial ta'lim, pedagogik muhitni moslashtirish va hamkorlik pedagogikasining o'rni ochib berilgan. Maqola inklyuziv ta'limni samarali amalga oshirish orqali barcha bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, boshlang'ich ta'lim, alohida ta'lim ehtiyojlari, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, differensial yondashuv, pedagogik asoslar, individual ta'lim, ta'lim muhitini moslashtirish, ijtimoiy moslashuv, teng ta'lim imkoniyatlari, pedagog va ota-onalar hamkorligi, maxsus pedagogika, psixologik qo'llab-quvvatlash, ta'lim samaradorligi.

Abstract: This article discusses the pedagogical foundations of organizing inclusive education in primary education. It analyzes the concept of inclusive education, its importance, and the issues of organizing the educational process taking into account the individual needs of primary school students. It also reveals the role of a person-centered approach, differentiated education, adaptation of the pedagogical environment, and collaborative pedagogy. The article serves to create equal educational opportunities for all children through the effective implementation of inclusive education.

Keywords: Inclusive education, primary education, special educational needs, person-centered education, differentiated approach, pedagogical foundations, individual education, adaptation of the educational environment, social adaptation, equal educational opportunities, teacher-parent partnership, special pedagogy, psychological support, educational effectiveness.

Bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida inklyuziv ta'lim muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Inklyuziv ta'lim — bu jismoniy, aqliy, ruhiy yoki ijtimoiy holatidan qat'i nazar, barcha bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratishga qaratilgan ta'lim tizimidir. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida inklyuziv ta'limni to'g'ri tashkil etish bolalarning keyingi rivoji va ijtimoiy moslashuvida muhim ahamiyat kasb etadi. Inklyuziv ta'lim tushunchasi va uning ahamiyati inklyuziv ta'limning asosiy maqsadi — alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan bolalarni umumta'lim muassasalarida sog'lom tengdoshlari bilan birgalikda o'qitish orqali ularning jamiyatga integratsiyasini ta'minlashdir.

Boshlang'ich ta'limda inklyuziv yondashuv bolalarda bag'rikenglik, hamkorlik, o'zaro hurmat va ijtimoiy faollik kabi sifatlarni shakllantiradi. Inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim. Inklyuziv ta'limning asosiy pedagogik tamoyillaridan biri — shaxsga yo'naltirilgan yondashuvdir. Har bir bolaning individual qobiliyati, ehtiyoji va rivojlanish darajasi hisobga olinib, ta'lim jarayoni tashkil etiladi. O'qituvchi dars jarayonida differensial va individual yondashuv usullaridan foydalanishi zarur. Differensial ta'limni qo'llash. Boshlang'ich sinflarda inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish uchun o'quv materiallarini osondan qiyinga qarab, turli darajadagi topshiriqlar orqali berish muhimdir. Bu usul barcha o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtirok etishiga imkon yaratadi. **Pedagogik muhitni moslashtirish.** Inklyuziv ta'limda sinf muhitini bolalarning jismoniy va psixologik holatiga moslashtirish muhim pedagogik asos hisoblanadi. Sinf xonalarining qulayligi, ko'rgazmali qurollar, texnik vositalar va maxsus didaktik materiallar ta'lim samaradorligini oshiradi. Hamkorlik pedagogikasi Inklyuziv ta'lim jarayonida o'qituvchi, ota-ona, psixolog, logoped va maxsus pedagoglarning hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Inklyuziv ta'limni tashkil etishda davlat ta'lim standartlari, milliy ta'lim dasturlari hamda inklyuziv ta'limni rivojlantirishga qaratilgan huquqiy hujjatlar muhim ahamiyatga ega. Ushbu hujjatlar asosida alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bolalarning ta'lim olish huquqi kafolatlanadi. Jamoaviy yondashuv orqali bolaning rivojlanishidagi muammolar o'z vaqtida aniqlanib, ularga samarali yechim topiladi. Ijobiy psixologik muhit yaratish. Boshlang'ich ta'limda inklyuziv ta'limni muvaffaqiyatli tashkil etish uchun sinfda ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish zarur. O'qituvchi barcha o'quvchilarga teng munosabatda bo'lishi, ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishi lozim. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi inklyuziv ta'lim sharoitida yuqori kasbiy kompetensiyaga ega bo'lishi lozim. U maxsus pedagogika, bolalar psixologiyasi, differensial ta'lim metodlari hamda individual ta'lim rejasini tuzish ko'nikmalarini egallagan bo'lishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'limda inklyuziv ta'limni tashkil etish murakkab, ammo muhim pedagogik jarayondir. Ushbu jarayon shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, differensial ta'lim, moslashtirilgan pedagogik muhit va samarali hamkorlikka asoslangan holda amalga oshirilsa, barcha bolalarning sifatlari ta'lim olishiga erishiladi. Inklyuziv ta'lim jamiyatda ijtimoiy tenglik va adolatni ta'minlashning muhim omili hisoblanadi.

Foydalaniladigan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Ta'lim-tarbiya tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlar. — Toshkent.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi. — Toshkent.
3. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. — Toshkent.
4. Abdullayeva M., Rahimova D. Inklyuziv ta'lim asoslari. — Toshkent: O'qituvchi, 2020.
5. Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogika va psixologiya asoslari. — Toshkent: Fan, 2018.

6. Karimova G. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. — Toshkent: Sharq, 2019.
7. UNESCO. Guidelines for Inclusive Education. — Paris, 2017.
8. Florian L. Inclusive Pedagogy in Education. — London: Routledge, 2015.
9. Ainscow M. Developing Inclusive Education Systems. — New York, 2016.
10. Xolmatova N. Maxsus pedagogika asoslari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.